

Çiğdem Ülker

Zamanın Kapıları

HECE

deneme

Çiğdem Ülker: Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi aynı üniversitenin felsefe bölümünde master yaptı. Makedonya'da St. Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesinde dört yıl ders verdi. *Makedonlar için Türkçe* Üsküp'te 1994'te, *Makedonya Türk Edebiyatında Kimlik Sorunu* 1998'de yayımlandı. Makedonya'da basılan *Birlik*; *Sesler* ve *Oku* dergilerinde yazdı. *Eleştirinin Odağında* adlı çalışmasında edebi eleştirilerini kitaplaştırdı. (2007) *Ekinle Gelen*, Nisan 2013'te yayımlandı. Türkiye'nin Sesi Radyosunda (2001) Ankara, Diyarbakır ve Kent Radyolarında Türk Edebiyatı konulu haftalık programlar yaptı. (2004-2015) *Gazete Ankara'da*, *Star* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazdı. 1996 ders yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde çalıştı. 2012-2013 öğretim yılında Belarus'ta Minsk Devlet Üniversitesinde konuk olarak ders verdi. 2014'ten bu yana Ankara Üniversitesinde "yaratıcı yazma" dersi veriyor.

ZAMANIN KAPILARI

Çiğdem ÜLKER

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 359
Deneme

Birinci Basım: Eylül 2015
©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr
Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9954-92-1

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

HER YOL BİR YOLCULUK

Her Yol Bir Yolculuk /	11
Londra Günlüğü /	13
Kiev'de Taras Şevçenko'nun İzinde /	23
Sofya'da Bir Osmanlı /	29
Akdenizli Şehirler Nice-Cannes Günlükleri /	35
Mavi Gemi Sovereign ile Akdeniz'de /	43
Norveç Günlüğü, Bergen'de İbsen'in Kentinde /	51
Kentler Hatırlıyor /	59
Prag'dan Terezin'e Oradan İstanbul'a /	61
Serenissima /	67
Resimli Dünya'da Venedik'te /	71
Harika Bir Hata Pisa /	75
Volga Saint Petersburg Moskova /	79
Nehir River Reka /	83
Dağlar Dağlar /	87
Köprüler /	91
Ege'de Yunan Ülkesinde /	97

BEYAZ RUSYA'DA BİR MEVSİM

Gorki Park'ta Yaprak Yağmuru /	111
Rusça ve Belarusça'nın Oluşturduğu	
Bir Fusion Kent Minsk /	117
Nezaleşnatzi 25/a /	123
Revulatsiya 15'te Savitsky Galerisi'de /	133
Bir Orta Çağ Masalı Nesviş /	145

MACEDONIA MON AMOUR

Evet Yarın Duyacağım /	153
Eğer Bir Gün Saraya Giderseniz /	161
Balkan Mutfağından Bir Esinti, Üsküp'te Ayvar /	165
Manastır'da Bir On Kasım /	169

Türk Müziği Dinledim Makedonya'da /	173
Dördüncü Sonbahar /	177
Yol Düşünceleri /	183
Gözyaşı Kadar Duru Ohrid Gölünün Suyu /	189

MEMLEKETİM MEMLEKETİM

Beypazarı'nda Ahşap Bir Konakta /	197
Ardıç Ağaçlarının Altında Nallıhan'da /	203
Ütopyaların Başkentidir Gordion /	207
Yeşilirmak'ın Amasya'sı /	215
Akçakoca'da Deniz Gökyüzüdür, Gökyüzü Deniz /	223
Akdenizlidir Ruhum /	227
Dostum Anamur /	231
Kitaplarda Yolculuk /	235
Gökova'nın Çamları /	239
Şairin ve Şiirin Rüzgârında Datça'da /	243
Diyarbakır'dan Mardin'e /	249
Safranbolu'nun Tanrı Misafiri /	255
Karya'nın Prensesi /	259
Bodrum'da Denizden Daha Derinde Uluburun Batığı /	261
Zamanın Kapıları /	265
Ankara'nın Medeniyetler Müzesi /	269
Ankara'da Kalede /	273
Selanik Deyince /	277
Olgunlar'dan Geçerken /	279
Bursa'da Koza Han /	281
Muradiye'de /	283

Yolculuğumun En Güzel Hediyesi Meltem'ime

HER YOL BİR YOLCULUK

HER YOL BİR YOLCULUK

Türkçede ne çok deyimi var “yol” sözcüğünün. Ondan türemiş ne çok kavram, yoldan yola çıkan ne çok sözcük var.

“Yol açmak, yol aramak, yol almak, yol bulmak, yolunu bulmak, yoldan çıkmak, yol göstermek...”

Âşık Veysel’e sorarsanız hayatın kendisi bir yoldur zaten. Bir kapısından girip öteki kapısından çıktığımız dünya yolunda değişe değişe yürür gider insan. Veysel *“İki kapılı bir banda / Gidiyorum gündüz gece”* diyerek durumu özetleyiverir.

Her yol yolcuyu değiştirir ona yeni şeyler kazandırır ama nereye gitse kendini de götürmez mi insan Kavafis’in dizelerindeki gibi. Her yolculuktan kendisi ve başkaları hakkında yeni şeyler öğrenerek dönmez mi?

“Yol arkadaşı olmak” belki bu yüzden önemlidir ve ancak yolculukta tanırınız arkadaş bildiğinizin asıl gerçeğini. Aydınlık cömertliğini, bencil karanlığını, iyi ruhunu ya da fırsatçı cüceliğini. *“Aynı yolun yolcusu olmak”* ise iyilikten uzak yolları getirir aklımıza. *“Yol vermek”* hem bir nezaketin ifadesidir hem

de yakışır Türkçeye ama “*yolunu kesmek*” pek haramice bir davranıştır doğrusu. “*Yollarına gül döktüm, gelir de geçer diye*” seslenen bir sevgilinin yoluna kurban olunur. “*Yoluna bakılır*” bu sevgilinin “*yoluna baş konulur.*”

“*Yoldan çıkmak*” hoş şeyler getirmez aklımıza da “*yoluna koymak*” ya da “*yolunda gitmek*” deyince anlarınız işler iyidir, her şey yolundadır. Ya “*yola getirmek*” Türkçenin hoş bir deyimidir ama eğer başarabilirsiniz. Yola gelmeyi, yola getirmek öyle her yiğidin harcı değildir çünkü.

Bu deyimler ve daha onlarcası, dilin başka başka yolların yolcusu olan birbirinden hoş söyleyişleridir. Ancak kökü derinlerde olan bir dil bu kadar çok mecaz üretebilir. “*Yolunuz açık olsun*” en hoşudur dileklerin. Bir yolun başındaysanız, yollarda bir yolcuysanız eğer.

LONDRA GÜNLÜĞÜ

Hasan Âli Yücel, 1956'da yayımladığı “İngiltere Mektupları”nda sadece kenti değil neredeyse İngiltere'nin bütün sosyal hayatını yorumlar.¹ Ünlü Eğitim Bakanı, 1930 ile 1955 arasındaki dört seyahatinde İngiliz ruhunu anlamaya çalışır ve mektuplarına İngiliz Binbaşı Parker'ın şu sözleriyle başlar: “Biz İngilizler, Yunanlıların bayat tarzıyla Roma imparatorluğunun hakiki mirasçılarınız.” Yücel, yirmi ayrı makalede İngilizlerin espri anlayışından din kavramına, Hyde Park'ın ağaçlarından, İngiliz ailesine kadar her konudaki yorumunu okuruyla paylaşır.

Hasan Âli Yücel, İngilizceden Türkçeye çevrilmiş bazı eserlerin okunmasını da salık verir. Listesine Bedii Faik'in “Bir Garip Ada”sını ve Falih Rıfkı'nın “Taymis Kıyıları”nı da ekler.

Cengiz Çandar da “Benim Şehirlerim”de Londra'yı özlemle hatırlar, sevgiyle yorumlar.²

Çandar'ın *ebedi şehri Londra*, ona hep “özel muamele” eden gençlik şehri ve ilk sevgilisidir. Onun deyimiyile “Artık ‘Güneşin

Batmadığı İmparatorluk'un yerinde yeller estiğinden dünyanın merkezinde bulunmadığının idrakinde davranacak kadar vakur ve asil bir şehirdir. Bu yüzden şımarık değildir. Hiçbir vakit de olmamıştır. Eski gücünün Atlantik ötesine taşınmasını umursamamış gibi durmaktadır. Şımarık değildir ama süngüsünü de biç düşürmemiştir. Global güç kendisinden naklolunca gocunmamış, yerinmemiş veya belli etmemiştir. Bilgece bir asalet ve vakarla işine bakmıştır.”

Çandar'dan sonra, Virginia Woolf'u okuyorum. O, elbette bir gezgin değil şehrin ve İngilizcenin yazarı. 1931-1932 arasında Londra üzerine yazdığı altı makalesinin toplandığı “*Londra Manzaraları*” benim için kente giden yollardan biri oluyor.³

Virginia Woolf bir Londralı. Kentte yürümeyi ve sokakları dolaşmayı seviyor. Bu kentin tarihine duyduğu hayranlığı ve “*çağdaş Londra çekiciliğini*” anlatıyor.

Sonra *National Geographic*'in gezgin rehberi kitabını çantaya atıp yola koyuluyorum ve derhal anlıyorum ki...

Londra öyle hemen tanıyıp, içli dışlı olup hakkında konuşulacak, ahkâm kesilecek kentlerden değil. Ne Paris gibi aşk kokusu var ortada ne İstanbul gibi ılık rüzgârlar. Havada gizli, tehlikeli ve çarpıcı bir elektrik. Çantam harita dolu olmasına rağmen yönümü kaybediyor ve ezbere yürümeye başlıyorum. Binaların ve caddelerin bütün görkemine rağmen kentin asıl ruhunun bu duvarların çok gerisinde durduğunu ve ölmemekte direnen her çağda dipdiri kalabilen gençliğini hissediyorum. Ağır açılan ceviz kapıların, taş duvarların karanlığında ipek cibinlikler içinde saklandığını, korunan, kollanan sevilen bir kent olduğunu fısıldıyor Londra. Ama ilk üç gün pek de konuşmuyor ziyaretçileriyle. Soğuk, uzak, sessiz duruyor. Öyle ya bir imparatorluk başkenti burası; taçlı kentlerin önde duranı, pelerinini en yavaş sürüveni, tahtını hep yüksekte tutanı.

Kentin giriş noktasıdır ya Westminster; solda Big Ben o koca boyuyla hemen kesiyor yolumu. Sonsuzluğunu, zamansızlığını, kural koyuculuğunu hatırlatmak istercesine saatine bakanlara, fotoğrafını çekenlere tepeden bakıyor. Karşı köşede *Westminster*

Abbey. Yılların yorgunluğunun ve yaşlılık çizgilerinin estetik bir restorasyonla kapatılmasına izin vermiş ama bir damla boya sürülmemiş yüzüyle çok yaşlı, sessiz, kıpırtısız. 1065'ten beri kraliyet ailesinin taç giyme, düğün ve cenaze törenlerine ve kralların, kraliçelerin, yazarların mezarlarına ev sahipliği yapıyor katolik kilise.

Kilise, Parlamento ve zaman... Bu meydana üçü yan yana duruyor.

Westminster Abbey dindir, *Westminster House* devlet ve bunların sonsuzluğunu dev çanıyla her saat başı duyuran zaman, *Big Ben*.

Bu üçlünün yüreklere saldıdığı duyguyu biraz hafifletmek ister gibi göz kırıyor devasa dönme dolap. Tam karşıda Thames'in kıyısında Londralılar'ın *Big Eye'i* ya da *London Eye'i* Büyük Göz; Londra'yı kuş bakışı gözlüyor, adı da sanırım George Orwell'e bir gönderme.

Yirminci yüzyıl İngiliz edebiyatının önde gelen yazarlarından Orwell'in 1984'ündeki *Big Brother* da her şeyi bilen, gören soyut bir göz değil midir? İngilizler, yazarlarının modern toplumun geleceğine ilişkin öngörüsüyle ve ünlü romandaki karabasanla biraz da dalga geçerek mi dönme dolaba bu metaforik adı vermişler yoksa: *B i g E y e*.

Zaten aradan su geçtiğinden mi bilinmez Thames'in bu yanı sanki daha yumuşak başlı, daha neşeli ve çocuksu. İşte eski ve kötücül Londra Kalesinin tam karşısındaki *City Hall*. Cam silüetiyle alabildiğine şımarık, neredeyse züppe bir bina. Londra'nın bir motosiklet kaskına benzeyen belediye binası. Yakınlardaki *Tate Modern Müzesi* zaten modern zamanların kalesi ama kentın güneyi kuşkusuz daha albenili, daha şık ve pek kurumlu. Belki de bu yüzden Londra gezginlerini mıknaatıs gibi kendine çekiyor, Oxford Street, Regent Street, Baker Street ve Piccadilly.

Whitehall'dan yürüyüp Saint James parkının içinden geçiyorum. Sincaplar, göldeki ördekler, su kuşları bu kalabalık metropolün içinde bir orman sükûnetinde yolumu kesiyor. Az ilerdeki Buckingham Sarayının kapısında kürk kalpaklarıyla saray